AC
1988 - aña 18 - no1

SKOL & KOMUNIDAT

SIMAR

Sik t'ei atro-be

Scholing van onderwijsgevenden

Y kico abo ta pensa?

ARKI TECTURA TORTURA NA ARUBA

Kombersashon ku Pontilius

STOP AIDS - maak sommen

Redakshon: J. Gabriela, M. Groenewegen, I. Kuiperdal, Q. Maduro, E. Ruiz-Croes i M. Stephens.

Adres di redakshon: Ofisina di SIMAR, Sabana Blanco 36.
Banko: Skol i Komunidat: A.B.N. no. 31.47.886.
Potretnan: R. deGraaff.
Inprenta: Interprint.

SIMAR, Sindikato di maestronan di Aruba, Sabana Blanco 36, P.O.B. 582, Oranjestad, tel. 24219

Directiva di SIMAR:
Burny Every, sekretario general. Chando Pieters, sekretario general atnunto. Haime Mata, sekretario di finansas i asuntonan huridiko. Ebby Goedgedrag, sekretario di asuntonan di enseñansa i reklutashon.

SKOL & KOMUNIDAT

Maart 1988

aña 18 - No 1

sindikato di maestronan di aruba

PREISNAN PA ABONO RIBA SKOL I KOMUNIDAT PA AÑA 1988 (6 dishon)

- ☐ Aruba Afl. 24,–
- ☐ Antias Afl. 24,–
- ☐ Hulanda i otro paisnan ku bapor Afl. 24,–
- ☐ Hulanda ku avion Afl. 40,–

Nombor: ....
....
Adres: ....
....

Manda un chek of deposita plaka riba kuenta bankario A.B.N. no. 31.47.886.
Manda e formulario aki pa:
Skol i Komunidat,
Sabana Blanco 36, Aruba.

SKOL I KOMUNIDAT T'EI ATROBE!

Manera ya ta konosi pa un i tur Skol i Komunidat no a sali mas na aña 1987. Esaki pa falta di sufisiente miembro interesá pa drenta redakshon. Den e último simannan di 1987 un grupo di miembro di Simar ta reuní riba e posibilidat di rebiba e revista. Durante un di e reunionnan e desishon a kai pa kuminsa ku Skol i Komunidat entrante 1988 ku 6 edishon pa aña. E redakshon nobo ta konsisti di 6 persona. Skol i Komunidat su ophetivo ta di un banda duna informashon tokante enseñansa i di otro banda tokante asuntonan di interes general. Fuera di duna informashon Skol i Komunidat lo trese su opinion dilanti i tuma posishon si esaki ta nesesario. Nos di redakshon kier enfatisa ku e informashon aki ta sali for di un liña sindikal, komo ku Skol i Komunidat ta un organo di Simar. Skol i Komunidat ta habrí pa kontribushonnan di miembronan i nos ta spera ku nan lo hasi uso di e oportunidat aki. Ta nos intenshon pa kontinua e liña ku Skol i Komunidat a hiba den pasado. Ta bon pa menshoná ku durante 1987 Aruba a falta 2 kanal importante di informashon i opinion, kualnan ta e programa radial Ban Combersa i e revista Skol i Komunidat. Kanalnan di informashon manera esakinan ta indispensabel pa ekilibrá forsanan den nos komunidat. Nos ta kontento di por t'ei atrobe!

REDAKSHON DI SKOL I KOMUNIDAT

Redakshon: d.r.p.d.
Quito Maduro, Junior Gabriela, Marjan Groenewegen, Eveline Ruiz-Croes, Ingrid Kuiperdal i Madonna Stephens.

FOR DI MESA DI DIREKTIVA

SKOL I KOMUNIDAT T'EI ATROBE.

Na fin di aña 1986 a sali e supuestamente último numero. Direktiva di SIMAR ta kontento ku un grupo di miembro a pone man na obra i ku despues di algun luna di kombersashon i deliberashon a forma un redakshon ku por a prepara e kontinuashon di nos revista.

Nos ta gradisí i felisitá e grupo di redakshon pa nan perseveransia i trabou i ta desea Skol i Komunidat éksito i un bida largo. Pa por logra un kontinuashon mester sigui haya miembro dispuesto pa kolaborá. E trabou no ta konsistí solamente di skirbi, buska i redaktá artíkulo, pasobra tambe tin mester di hende pa prepará e repartishon di kada número. Direktiva ta hasi un fuerte apelashon ariba miembronan pa pone nan mes disponibel pa e tareanan aki.

Skol i Komunidat ta mas ku un órgano di kontakto pa edukadornan. Skol di Komunidat ta e úniko revista na Aruba ku un nivel halto di kalidat i un bos krítiko den su análisis di nos komunidat ariba tereno polítiko, sosial, kultural i ekonómiko.
Pa e sentido di krítika skèrpi SIMAR i Skol i Komunidat na nan turno a wordo hopi biaha krítika i ataká, pero tambe korantnan ta tuma ofer lo kual sali publiká den SiK, demostrando asina ku no ta miembronan so ta lesa SiK.
Ta sumamente nesesario pa den un komunidat por tin libertat i oportunidat pa ekspresá bo punto di bista riba desaroyonan ku ta tuma lugá i esaki SiK ta brinda nos. Notisianan persistente ku Tele-Aruba lo bai kai den man privá, ta un ehèmpel di e peliger grandi ku libertat di ekspreshon ta kore den nos Aruba. Ban perkurá pa SiK t'ei pa keda pa garantisá nos libertat pa ekspresá na un manera krítiko i realístiko nos punto di bista 'riba nos komunidat.

Den e último numero na desèmber 1986 e "Commissie van Beheer en Toezicht" a publiká un artíkulo bou di e título: "HET VOORTBESTAAN VAN DE SIMAR LOOPT GEVAAR".
Na e momento ei no tabatin un direktiva i si no por a logra haña miembro dispuesto pa hasi trabou di sindikato, lo mester a bai ofer na likidá nos sindikato. No a yega asina leu, pasobra atrobe a haña sinko hende dispuesto pa karga e responsabilidat i traha, pero esaki no kier men ku e peliger a pasa.
Dentro di algun luna, en todo kaso promé ku yüni, lo tin elekshon di direktiva atrobe i sigur ta ku atrobe ta bai tin mester di hende pa asumi un puesto den nos direktiva.
For di awor nos ta pidi kada miembro pa kuminsá pensa si bo por pone tempo disponibel pa bo sindikato i traha na bienestar di tur edukador i nos enseñansa.

Desde aprel 1986 ku e aktual direktiva a sinta a traha te ku ougùstùs internamente na e restrukturashon den funshonamento di direktiva, atendiendo sinembargo kasonan koriente i asuntonan general di importansia.
Desde ku e aña eskolar nobo a kuminsá, direktiva por a traha ku dos miembro-parttimer poní na disposishon di SIMAR, pa 6 ora di lès kada uno, paga dor di SIMAR, i esaki hasí posibel dor di e kooperashon di parti di e direktiva di skol i Ministro di enseñansa. Esaki ta fasilitá e trabou i ta kita algo di e peso di trabou for di demas miembronan di direktiva.
Sinembargo nos mester remarká ku maske kon bon mes un direktiva purba di funshoná, ta e grado di organisashon i konsientisashon di su miembresia ta disidí kon grandi e forsa real di un sindikato ta.

Den e artíkulo di desèmber 1986 ya menshoná nos ta sita: "Men moet begrijpen, dat verenigd zijn en blijven oneindig veel voordelen heeft boven een zich individueel moeten staande houden. Een vakbond als vereniging kan krachten ontwikkelen waarmee regering en rekening dienen te houden".
Nos por a ripará desde sèptèmber 1986 ku nos a pèrde diferente miembro. Di diferente nos sa e motibo: emigrashon of otro tipo di trabou. Pa por haña un bista di otro posibel motibo nos a manda un enkuesta pa e ex-miembronan ku nan por yena i manda bèk te asta anònimo. Nos ta spera ku ainda nan por tuma e molester pa retorná nos e enkuesta.
Nos ta konsiente ku e kontribushon por hunga un ròl, sigur despues di tur lokual edukadornan mester a entregá den e último añanan, p'esei laga nos sa.

Nos ta hasi un apelashon ariba esnan ku ya pa añanan largo ta miembro pa yuda nos konsientisá no-miembronan, en espesial e

edukadornan hoben, di e nesesidat di ta afiliá na bo sindikato di maestro, i di tur miembro nos ta spera un dedikashon intenso i krítiko na bienestar di SIMAR pa tur doño di trabou i en espesial Gobiernonan tene kuenta ku nos. Den lo siguiente nos lo demostrá ku esaki ta laga hopi di deseá.

PARTISIPASHON REAL UN FARCE.

Na 1985 nos a bringa atrobe pa haña partisipashon i a pone trabou, abou i a subi kaya pa protestá kontra desishonnan tumá unilateralmente dor di Gobierno. Konsekuensia tabata negosiashon i un akuerdo di Noord pa garantisá negosiashon den futuro. E Gobierno awor na mando a primintí un partisipashon real i den nan campaña polítiko promé ku elekshon e partido (A.V.P.) ku awor ta den Gobierno a garantisá SIMAR i otro sindikatonan ku debidamente lo tene kuenta ku nos, lo deliberá, lo instituí Sociaal Economische Raad (S.E.R.) den kual sindikatonan tambe lo ta representá, ets, ets.
Tur esaki a keda na lo -- lo -- lo --! Si ya kaba den e entrevista (SiK desèmber 1986) ku señor Eman por a lesa tokante e difikultat ku nan tin pa honra e akuerdo di Noord, anto na 1987 a keda klaramente demostrá ku no solamente nó ta honra akuerdo di Noord, pero tampoko no tin rèspèt pa e órganonan legal ku yama Georganiseerd Overleg (G.O.O.P. pa SIMAR i G.O.A. pa S.E.P.A.). E lei pa kita prima di vakashon pa tres aña mas a keda aprobá pa e koalishon den Staten, sabiendo ku Gobierno no a kumpli ni ku akuerdo di Noord, ni ku G.O. E argumento fofo ku koalishon a usa, hasiendo un apelashon sentimental ariba edukadornan, tabata ku e plaka aki lo bai pa un fondo pa finansiá estudio (studielening). Den un entrevista na Tele Aruba, sekretario general di Simar a desbaratá e ponensia aki. Ta awor numa, na Yanüari 1988 a yama e promé reunion di e komishon ku mester bai avisá Gobierno (SIMAR tin un miembro aden) ariba e struktura nobo pa Georganiseerd Overleg. E S.E.R. primintí na 1986 na yanüari 1988 ainda no a keda instituí.

Despues ku Parlamento a "buldoze" e presupuesto pa 1988, kual presupuesto ta enserá diferente kambio den posishon hurídiko di e trahadó, promé ku fin di aña a pura trata e lei di prima di vakashon sin ku tabatin kualkier deliberashon ku sindikatonan. Ademas nos ta spera ku pronto e otro leinan lo keda tratá. Kisas pa ora e revista aki sali nos lo a ripara ku a warda te ora ku pueblo ta den "full swing" di karnaval pa e tratamento den parlamento, meskos ku a sosodé den e dia nan di fiesta na fin di aña 1986 i 1987. No laga Gobierno gaña e trahadó ku ta bin un lei pa bai ku "vervroegd pensioen". E lei ta obligá hende sali for di servisio. Hopi hende no ta den pensioenfonds, otronan ku si ta den pensioenfonds no ta yega na e añanan di servisio pa por kobra un pensioen adekuá i ademas un "uitkering bij wijze van pensioen" ta un kachi-kachi ku ningun hende, i menos ainda un famia, por biba di dje.
Hopi hende no por drenta pensioenfonds mes, pasobra ainda Aruba no tin su propio pensioenfonds.
Rumornan insistente ta kore ku tin un lei den preparashon pa baha e "ziektekostenvergoeding" di 90% pa 70%.
P'esei mas ku nunka sindikatonan ta alerta. P'esei mas ku nunka un SIMAR fuerte ta nesesario.

ENSEÑANSA

For di yüli 1987 SIMAR por a reuní atrobe ku Ministro di Enseñansa na desèmber 1987. E sentimiento ku nos tin ta ku e reunionnan ta produsí masha poko resultado.
NOS KIER MIRA I TENDE DESISHONNAN TUMA PA RES-TRUKTURA I MEHORA NOS ENSEÑANSA.
Nos por ripará ku pa loke ta toka e centraal schriftelijke eindexamens pa M.A.V.O., H.A.V.O. i V.W.O. no tin klaridat. Nan ta wordo traha aki, nan ta bin di Curacao of Hulanda? Pa loke ta toka "Onderwijzersopleiding" no tin klaridat. Ta bin kurso nobo na 1988 of nó? Ya kaba ta sinti skarsedad di maestro. Varios penshonado ta traha komo reemplasante.

For di 1985 ku a introdusí "deeltijdbanen" i hende a pèrde trabou, bandoná Aruba, SIMAR a prognostiká ku lo bin skarsedat di maestro. Klasnan ku mester splits na 31 alumno den promé aña di skol básiko, no por hasi esaki pasobra no tin sufisiente maestro.
Ki DESISHON ta tuma?
Ki dia ta tuma DESISHON pa introdusí PAPIAMENTO na skol?
I asina por sigui.
Nos ta hasi atrobe un apelashon na nos miembronan pa sigui e desaroyonan of falta di desaroyo positivo i trese boso punto di bista konstruktivo dilanti den seno di boso sindikato.

SKOL I KOMUNIDAT T'EI, HASI BON USO DI DJE.

* * *

De scholing van onderwijsgevenden heeft de laatste jaren vaak in de belangstelling gestaan.
Onze eigen Arubaanse Pedagogische Akademie wordt zowel door insiders als door personen daarbuiten voortdurend op de voorgrond geplaatst.
Aktiviteiten als het onderwijssymposium (1986) en de benoeming van een werkgroep die zich zou moeten buigen over de voortgang van de opleiding (WHO) (1987) bevestigen dit. S & K heeft gemeend dat zij een onderwerp dat zo belangerijk is voor het gehele onderwijsveld niet zonder meer voorbij kan laten gaan, maar haar lezers de gelegenheid dient te geven er over mee te denken en te discussiëren. Zij zal aan dit onderwerp een serie artikelen wijden die naar zij verwacht aan de lezers voldoende informatie zal verschaffen om te kunnen meedenken en meediscussiëren.
Het eerst artikel werd geschreven door Lydia Emerencia, docente pedagogiek en praktijkkoördinatrice aan de APA.
Zij stelt de problematiek van de scholing van onderwijsgevenden (op internationaal niveau, m.n. in Amerika en Nederland) aan de orde en maakt vanuit eigen observaties en ervaringen vergelijkingen met de situatie op Aruba.

SCHOLING VAN ONDERWIJSGEVENDEN: ISSUES, PROBLEMEN, ONTWIKKELINGS EN INNOVATIETREND

Lydia Emerencia

INLEIDING

Zoals de titel al suggereert, wil ik in dit artikel de aandacht vestigen op scholing in zijn algemeenheid en een schets geven van de issues, problemen, ontwikkelings- en innovatietrends die elders en hier te onderscheiden zijn op dit gebied. Doel van dit artikel is een bijdrage te leveren tot de discussies die binnenkort op Aruba gevoerd moeten worden ten aanzien van de innovatie van scholing op Aruba. Gezien de omvang van het studiegebied kan ik uiteraard niet de pretentie hebben volledig te zijn. Wat U voor U heeft liggen is meer een, enigszins gesystematiseerde en door persoonlijke interesse bepaalde, greep uit onderzoeksgegevens, opvattingen, beschrijvingen, kritieken enz., waarbij de voornaamste bronnen waren literatuur (voornamelijk Amerikaanse en Nederlandse) en eigen opleidingservaring.
Op Aruba (en elders) staat geen gebied van het onderwijs zoveel aan kritiek bloot als de opleiding van leerkrachten. Enerzijds terecht: het betreft tenslotte een van de meest belangrijke voorwaardescheppende gebieden binnen het onderwijs. Anderzijds moet erkend worden dat de kritiek op de scholing vaak lijdt aan een bepaalde retoriek en soms het niveau van het concreet waarneembare niet overstijgt, waarbij de dieperliggende oorzaken niet geraakt worden. Deze kritiek op de kritiek wordt ook door Cornbleth (1986) geformuleerd, die de "ritual language" die gebezigd wordt in de kritiek en de "technical rationality" die in de aangedragen oplossingen overweegt (waarbij zaken als "purpose, substance and interests" van scholing worden vergeten), aan de kaak stelt.
De ernst van de opleidingsproblematiek wordt door Lanier & Little (1985) op treffende wijze beschreven. Deze auteurs geven aan dat ondanks het feit dat er (in de V.S.) veel onderzoek en vernieuwingsaktiviteiten zijn ontwikkeld met betrekking tot scholing, de problematische omstandigheden niet veel zijn veranderd. ". . . Few people. . seem to recognize the enduring nature of the problems" (p. 527) Genoemde auteurs pleiten dan ook voor een benadering van het studiegebied die licht werpt op de "persistent nature of the problems of the field", de scholingsproblematiek in zijn volle complexiteit presenteert en duidelijk maakt "why the troubled field is apparantly so difficult to change" (idem p. 528).
Waar traditioneel in de literatuur meestal de vernieuwing van de scholing van onderwijsgevende als voorwaarde voor onderwijs-

vernieuwing is gezien, wijzen veel auteurs er met klem op dat ook het omgekeerde waar is een waarschuwen ze voor het beschouwen van scholingsvernieuwing als wondermiddel.

SCHOLING ALS STUDIEGEBIED:

Lanier & Little (1985) hanteren in hun beschrijving van het studiegebied een heuristiek die zij ontleend hebben aan Schwab en waarin er onderscheid wordt gemaakt in 4 "commonplaces of teaching". De heuristiek is als volgt: " For teaching to occur: someone (a teacher), must be teaching someone (a student) about something (a curriculum) at some place and point in time (a milieu). De 4 te onderscheiden deelgebieden van studie zijn aldus: de opleider, de student, het curriculum en het milieu waarbinnen scholing zich áfspeelt. Ook in dit artikel is dit onderscheid gehanteerd als ordeningsvorm, waarbij slechts de term milieu is vervangen door de term 'context'.

Binnen elk deelgebied zijn er verschillende issues, problemen, ontwikkelings- en innovatietrends te onderscheiden.

In een keer op al deze deelgebieden ingaan, zou van dit artikel een te lang en waarschijnlijk onleesbaar stuk maken.

Vandaar dat hier wordt volstaan niet een beschrijving van de deelgebieden: studenten en opleiders. In een volgend artikel zullen de volgende 2 deelgebieden onder de loep worden genomen. (curriculum en context)

Rest ons in deze inleiding nog enkele opmerkingen over het concept scholing zelf. Met scholing wordt bedoeld alle vormen van onderwijs aan, vorming en training van leerkrachten (in spé). Hieronder vallen zowel de initiële opleiding als ook de gecontinueerde opleiding van de zittende leerkracht. Recentelijk wordt in de literatuur het zogenaamde 'fase-concept' van scholing gehanteerd. Dit fase-onderscheid slaat den op 2 facetten:

a. de tijdsperiode waarin de scholing wordt ondergaan. In dit verband onderscheidt men successievelijk de "preservice fase" (de voorbereidingsperiode), de "induction fase" (de fase als pas afgestudeerde) en de "in service fase" (de periode waarin de leerkracht al enige jaren ervaring heeft).
b. de opbouw en lijn in het scholingsprogramma dat aan de leerkracht in de onder a. genoemde tijdsperioden wordt verstrekt. In dit verband ziet men dan het initiële scholingscurriculum en het nascholingcurriculum als één curriculum, waarbinnen een continuïteit wordt verondersteld. (International Encyclopedia of Education, p. 5004).

Deze fase-benadering van scholing lijkt mij zinvol en zeker van belang met betrekking tot de vraag welk deel van de vorming van de leerkracht op rekening van de initiële opleiding moet komen. In het artikel over curriculum zal nader op deze fase benadering worden ingegaan.

studenten op de A.P.A.

DE OPLEIDERS

In de discussie over scholing worden de opleiders vaak over het hoofd gezien. In navolging van Lanier & Little moet echter ook voor de Arubaanse situatie gesteld worden dat "finding and keeping academically strong and committed teachers of teaching is possibly even more problematic than finding and keeping qualified students of teaching" (p. 528).

De eerste vraag die zich aandient, is: "Wie zijn de opleiders". Deze vraag is eigenlijk een vraag naar de 'identificatie-als-opleider'. Oftewel: "Ziet elke docent die cursussen verzorgt in het kader van scholing zichzelf inderdaad als opleider?" Zichzelf-zien-als-opleider betekent dan het kunnen en willen dragen van de volle verantwoordelijkheid voor scholing: het meedenken over de scholingsproblemen en het op aktieve en construktieve wijze helpen zoeken naar de oplossingen.

Deze identificatie wordt door verschillende faktoren bepaald; in de eerste plaats echter door de taakstelling en -opvatting van de docent. In veel landen speelt het probleem dat alleen de pedagogen en onderwijskundigen door

Muziekles op de A.P.A.

anderen en zichzelf beschouwd worden als de "opleiders". Lanier & Little spreken in dit verband van het verschil tussen de "donatieve" (-letterlijke) en "connotatieve" (-subjektieve, gevoelsmatige) betekenis van het begrip opleider. (p. 528-529). In Aruba is mijns inziens het identificatie-proces van de docenten met het opleidingsgebeuren sterk positief beïnvloed door de verschillende IKOL's (Interinsulair Kontakt Opleiding Leerkrachten) waarin opleidingsdocenter van de APA en APK sinds 1981 bijna jaarlijks bijeen kwamen om belangrijke opleidingszaken te bespreken. Ook het congress "Toekomst Opleidingen" in 1982 op Curacao en het Symposium over de Scholing op Aruba in 1986 hebben hiertoe positief bijgedragen.
Toch wordt (ook) op Aruba dit belangrijke identificatieproces belemmerd door problemen die terug te voeren zijn tot aspekten van de kleinschaligheid van de opleiding (full-time job" voor elke docent is onmogelijk) en de bestaande wettelijke regelgeving, die uitgaat van een uiterst enge taakstelling van de opleidingsdocent. Momenteel beschikt de APA over een docentenkorps waarin een zeer klein deel "fulltime" of voor het grootste deel van zijn/haar betrekking verbonden is aan de APA. Dit betekent een continue spanningsveld, daar hedententendage de APA - terecht - wenst uit te gaan van een ruime taakopvatting van de docent waarin genoemde aktieve en construktieve deelname, die veel verder reikt dan het enkel verzorgen-van-lessen, wordt verwacht. In de nieuwe vormgeving van de scholing op Aruba moet serieus over dit probleem worden gebogen en moeten reële oplossingen worden aangedragen waarin de kwaliteit van de scholing voorop staat. Avalo (1981) ziet het als noodzakelijk dat beleidsmakers begrijpen dat "el docente de una Escuela Normal o de Educación no puede tener su tiempo enteramente ocupado en dictar clases, que deberá concedérsele oportunidad de aprender a investigar, de integrar equipos de estudio e investigación y exigírsele produccion en estas materias para su calificación posterior" (p. 289)

Van groot belang is verder uiteraard de kwaliteit van de opleider. De eisen die men stelt aan de opleider staan in nauwe samenhang met de eisen die men stelt aan de kwaliteit van de scholing die verzorgd moet worden. Wil men via scholing (aanstaande en zittende) leerkrachten vormen tot "competent pedagogists", "dragers van onderwijsvernieuwers" en "change agents van maatschappelijke omvorming" (zie ook onder CURRICULUM), dan dienen er zeer hoge eisen aan de opleiders gesteld te worden.
Netzomin als met betrekking tot de recrutering van de studenten de opleiding deze belangrijke kwestie aan de speling der toevalsfaktoren kan overlaten, netzomin kan dat met betrekking tot de recrutering van de opleiders. Van opleiders mág verwacht worden dat zij de besten zijn qua deskundigheid op hun vakgebied, vooroplopen in onderwijs- en maatschappijkritische zin, continue zelfscholing zien als onlosmakelijk deel van hun taak, kritiek en zelfkritiek kunnen hanteren en qua persoonskenmerken en pedagogisch didaktische werkwijze als model kunnen dienen voor hun studenten. Niet weinig dus! De georganiseerde nascholing (of gecontinueerde scholing) zal zich zeer zeker ook tot de opleidingsdocent uit moeten strekken.

DE STUDENTEN

Met de studenten wordt bedoeld de groep van lerenden die een initiële voorbereiding ondergaan voor de positie van leerkracht, als ook de zittende leerkracht die gecontinueerde scholing ondergaat. In de beschrijving die Lanier & Little (1985) geven met betrekking tot het onderzoek naar de "students of teaching" in de V.S. valt op dat dit onderzoek sterk gericht is op de cognitieve kenmerken van de student; onder andere de intellektuele capaciteiten, faktoren die de denkvaardigheid beïnvloeden en de denkinhouden en -processen. Deze cognitieve gerichtheid heeft veel te maken met de algemene kritiek op leerkrachten en scholing tengevolge van de slechte schoolrsultaten en andere schoolproblemen.
Het is van belang dat we voldoende kennis hebben van de kenmerken van de studenten om de

simpele reden dat ook in scholing de samenstelling en het karakter van de studentengroep (de "beginsituatie") in belangrijke mate de vorm en het karakter van het onderwijs bepaalt en mede van invloed is op de leerresultaten. Hieronder volgt eerst een overzicht van onderzoeksresultaten en gegevens, met betrekking tot de studentenpopulatie uit andere landen die mijns inziens voor ons relevant zijn.

1. **Het probleem van de "too many lows" binnen de studentenpopulatie (initiële opleiding).**

Onderzoek in de V.S. heeft uitgewezen dat een (te) groot deel van de studenten die leerkracht willen worden intellektueel zwak is in vergelijking met de studenten in de andere vormen van hoger onderwijs (Lanier & Little, 1975). Zo wees een onderzoek over de periode 1976-1979 uit dat 38% van de studenten die het laagst scoorden op de SAT verbale en rekentesten, door de opleiding van leerkrachten werd gerecurteerd en dat 28% afstudeerde en het onderwijs inging. De in de V.S. algemeen geldende stereotype dat de studenten van de leerkrachtenopleidingen "the least able" zijn, wordt dus in ieder geval gedeeltelijk verklaard door het gegeven dat zulk een groot deel van de laagstscorende studenten tot deze opleiding worden toegelaten en afstuderen. De volgende oorzaken voor dit fenomeen worden door Lanier & Little gegeven:

- De grootte van de studentenpopulatie. In de "occupational struggle", waarin alle beroepen uit de zelfde populatie de besten willen recruteren, zullen onvermijdelijk de studies die de meeste studenten krijgen (in de V.S. is de populatie van de "students of teaching" zeer groot)
- het in vergelijking met andere studies in het Hoger Onderwijs, theoretisch laag gehalte van de scholing van onderwijsgevende maakt deze studie voor studenten met lagere kwaliteiten aantrekkelijk
- de lage status van studie en beroep (V.S.) schrikken de meer getalenteerden, die meer opties hebben, af.

De gevolgen van het "too many lows" - probleem liggen met name op het gebied van de kwaliteit van het curriculum daar "the curriculum and instruction. . necessarily revolve around the intellectual norms of the student group". Het onderzoek op dit gebied in de V.S. richt zich nu met name op de mate en het soort van invloed op het curriculumgehalte. Een aspekt dat in dit verband door verschillende auteurs belicht wordt, is het gegeven van de (jong) volwassenleeftijd van de student en dientengevolge de grotere macht en invloed van deze student op het curriculum. Deze invloed kan in geval van een meerderheid van lager getalenteerde studenten een negatief effekt hebben. Lanier & Little (1985) wijzen op "the group's tendency to depress the levels of content knowledge assumed appropriate for the teacher education curriculum and to discourage talented teachers and students from being seriously committed to the improvement of the teacher en teacher education" (p. 541) (Mijns inziens een serieus probleem waarmee de APA ook dagelijks te maken heeft. De groepspressie om vooral niet te hard te werken, niet te veel te vragen, niet te vriendelijk te zijn met docenten (op straffe van de label "chupado") steekt steeds weer de kop op en heeft vooral in een kleinere groep en bij met name de jongere student funeste gevolgen. De maatregelen die in de opleiding genomen (moeten) worden om het probleem van de "too many lows" op te lossen gaan in de richting van verhoging van entreeniveaus van studenten, verscherping van de selectie vóór en tijdens de opleiding en hogere eisen bij het afstuderen. Maatregelen die op macronivo genomen (moeten) worden gaan in de richting van een algehele "upgrading" van de scholing, qua kwaliteit en status.

Ondanks het hierboven nogal somber beschreven beeld van de "too many lows" heeft eerdergenoemd onderzoek uitgewezen dat het ook waar is dat een akseptabel deel van de hoogstscorende studenten voor leerkracht studeert. Dit onderzoek wees namelijk uit dat 11% van de hoogstscorende studenten gerekruteerd werd door de opleidingen. Rekeninghoudende met het gegeven dat alle beroepen uit dezelfde top moeten recruteren, is het verkrijgen van meer dan 1/10 deel van alle getallenteerde personen niet zo gek.

2. **Het probleem van de lage verwachtingen.**

Onderzoek verricht in de V.S. wijst uit, dat veel studenten die voor leerkracht studeren verwachten dat er niet zoveel te leren zal zijn. Een verwachtingspatroon dat veel te maken heeft met het idee dat de voornaamste taak van de opleiding zou bestaan uit het verschafften van praktijkleersituaties. Dit idee is gebaseerd op het concept van onderwijzen als een kunst waarover niet veel meer te leren valt dan door instinkt en ervaring. Waarschijnlijk denken veel studenten dat, als ze goed om kunnen gaan met kinderen en een grote groep kinderen makkelijk aankunnen, ze al voor 75% leerkracht zijn. Dit verwachtingspatroon beïnvloedt onvermijdelijk de wijze waarop de student zich op- en openstelt ten aanzien van theoretische studie (Lanier & Little, 1985).

Ook leerkrachten met ervaring schijnen het belang van leren-in-de-praktijk boven het leren-uit-de-theorie te stellen. Een van de redenen hiervan kan gelegen zijn in teleurstellingen en onvrede met betrekking tot de eigen genoten opleiding, daar deze onvoldoende steun zou hebben gebo-

den op het moment van het op zich nemen van de volle verantwoordelijkheid van het beroep. (Zie Everts (1981) voor een schets van deze onvredegevoelens op Curacao). Over deze kwestie mijnerzijds twee opmerkingen.

a. De effekten van de weinige aandacht die in de induktieperiode aan pas afgestudeerden wordt besteed, moet in verband met deze onvrede niet worden onderschat.
b. Tot op bepaalde hoogte is kritiek op welk programma dan ook onvermijdelijk om de simpele reden dat "general principles never fully apply to new and special situations" en gezien de geneigdheid van vele studenten om algemene principes te zien als voorschriften.

Een van de gevaren van het afdoen van algemeen theoretische inzichten en principes als zijnde niet voldoende "relevant" voor de praktijk, is echter dat het opleidingsonderwijs gereduceerd wordt tot het (kritiekloos) leren hanteren van methoden zoals Grondslag, Zonnig Nederlands en Nos Patria!

3. Het probleem van de verkeerde studiehoudingen.

Delnooz (1983) formuleert een stevige kritiek op de "pedagogische struktuur" van de vooropleiding (HAVO/VWO) van de PABO-student in Nederland, daar deze gebaseerd zou zijn op "aversieve conditioneringstechnieken" waardoor leerlingen uitsluitend studeren om te vermijden dat er negatieve sancties tegen hen kunnen worden ondernomen. Gecombineerd met het gegeven van een overwegend frontale onderwijsvorm in de vooropleiding komt Delnooz tot de conclusie dat deze vooropleiding "desastreuze" gevolgen heeft met betrekking tot de persoonsvorming. "Elke vorm van zelfstandigheid, eigen initiatief en inbreng en verantwoordelijkheidsbesef wordt in de kiem gesmoord," en "leerlingen in HAVO/VWO (leren) niet samen aan iets werken, kunnen niet of nauwelijks met elkaar discussiëren, zijn bang om zich in een groep te uiten en als ze het een keer doen, wordt het hen meer dan eens achteraf verweten door hun medeleerlingen. . ." (p. 12)
Het is overigens voor elke opleiding van belang om bij zichzelf kritisch te onderzoeken of zij de facto bovenbeschreven negatieve praktijken niet ook zelf hanteert!

4. Het probleem van de lage motivatie.

De motivatie voor het beroep en de bijbehorende studie wordt bepaald door verschillende faktorren; onder andere materiële faktoren (salaris en voorzieningen), maatschappelijke status van het beroep, aard van het werk, mate van invloed die men kan uitoefenen enz.
Onderzoek in de V.S. heeft zich de laatste tijd gericht op een ander aspekt dat mede van belang schijnt te zijn met betrekking tot de motivatie van de leerkracht; namelijk de menige kansen die er tegenwoordig zijn op opwaartse mobiliteit ("out-and-up mobility") en de verminderde mogelijkheden op tijdelijk werk ("in-and-out "mobility")
In de V.S. waren de opwaartse mobiliteiskansen vooral van belang voor mannen en de mogelijkheden voor tijdelijk werk werden vooral door getrouwde vrouwen gewaardeerd. Het schijnt dat het beroep van leerkracht meer en meer een "life long" beroep wordt. Lanier & Little schetsen de negatieve invloeden van deze "prolonged service in teaching" en schrijven er het volgende over:" as a group, the students of continuing teacher education are weary from the excessive demands of the occupation, dulled from their routinized work with children and frustrated by the lack of opportunity for intellectual exchange with adults. In response, a great many of them simply desengage from the business of teaching. Much of their teaching becomes routinized, habitual an unenthousiastic" (p. 544). Veel leerkrachten met veel dienstjaren zoeken een "second job" of andere interesses om iets anders te doen dan denken aan kinderen en school. Kortom: er zouden "cognitive and effective costs" verbonden zijn met "prolonged work". (idem).
Mijnerzijds hierover de opmerking dat het simplistisch zou zijn om de gesignaleerde "cognitive and affective costs" alleen te relateren aan de lengte van het dienstverband. Er zullen veel meer faktoren, die o.a. te maken hebben met onderwijs organisatie, inhoud en perspektief op onderwijsvernieuwing, hierin een rol spelen.

5. Het gebrek aan levenservaring bij studenten van de initiële opleiding.

Er zijn auteurs die van mening zijn dat de relatief jonge leeftijd van de abituriënt en het gegeven dat deze student in de meeste gevallen nog thuiswonende is en weinig eigen verantwoordlijkheid heeft leren dragen, van negatieve invloed zijn in het leer- en vormingsproces binnen de scholing. Zo ziet bijvoorbeeld Avalo (1981) het als een mogelijke oplossing voor verschillende opleidingsproblemen om de recrutering zodanig aan te passen dat er meer "mas maduro" studenten worden aangetrokken.

De situatie op Aruba.

Op Aruba is er weinig gericht onderzoek verricht naar de beginsituatie van de studenten van (initiële) scholing met betrekking tot cognitieve en persoonlijkheidskenmerken. In het verleden is er wel een psychologisch onderzoek verricht onder eestejaarsstudenten van de APA door de PDB-afdeling van het Departement van Onderwijs. Uit dit onderzoek bleek dat:

— er sprake is van een negative selektie naar de APA toe
— de kennis van en de vaardig-

heid in de Nederlandse taal van de eerstejaarsstudenten veel te wensen overliet
- dit eveneens geld voor de rekenkunst van deze studenten
- de algemene ontwikkeling redelijk, echter niet bijzonder goed was
- er achter de onderwijsattitude zonder meer aan een vraagteken geplaatst kan worden.

Vanuit deze resultaten formuleert men een kritiek op de open toelatingsprocedure tot de opleiding voor onderwijzend personeel en stelt men voor om deze toelating een meer selektief karakter te geven. De ervaringen van de docenten van zowel de APA als de APK ondersteunen in belangrijke mate de hierboven beschreven gegevens. Het is niet toevallig dat het centrale thema van de 1e IKOL van mei 1981 het zogenaamde "aansluitingsproblematiek" betrof. Gevolgen van de slechte aansluiting zijn dat het grote moeite kost om het normale programma in 3 jaren op bevredigende wijze af te ronden en dat de academie te veel tijd moet besteden aan stofbehhersing (zie ook Skol i Komunidat, jrg 12, no. 8, 1981).

Ten aanzien van het probleem van de negatieve keuze tenslotte nog een opmerking. De recruteringsproblematiek van de opleiding voor onderwijsgevenden op Aruba mag niet onderschat worden. De potentiële student moet op twee gebieden een keuze doen: waar de verdere studie te volgen (op Aruba of in het buitenland) en wat voor soort studie te kiezen (leerkrachtenopleiding of iets anders). Met betrekking tot de 1e keuze kan gesteld worden dat met het nieuwe studiefinancieringbeleid de drempel om in het buitenland te studeren enorm werd verlaagd. Met betrekking tot de 2e keuze moet opgemerkt worden dat vooral de werkzekerheid van belang zal zijn. Zoals bekend heeft er de laatste jaren een belangrijk verlies aan arbeidsplaatsen in het onderwijs plaatsgevonden. Faktoren die hierbij een rol hebben gespeeld waren onder andere de voltooiing van de arubanisering van het onderwijzerskorps, het verlaagde geboortecijfer en de ekonomische crisis met als gevolg de toegenomen emigratie. Het dramatische en sensationele karakter echter van de politiek-maatschappelijke reaktie hierop (politieke strijd met de APA als inzet in het parlament en een regelmatige terugkeer van het thema "sluiting van de APA" in de media) heeft een indruk van onzekerheid rondom de APA en het beroep van leerkracht achtergelaten die mijns inziens nog lang in de recrutering van studenten en docenten een rol zal spelen.

TOT SLOT

Resumerend kan gesteld worden dat zowel met betrekking tot het component 'student' als het component 'opleider' er vele belangrijke issues en problemen zijn die zeker aangepakt moeten worden in een herstrukturing van de scholing van leerkrachten.

Hopelijk heeft dit artikel bijgedragen tot een beter begrip van de complexiteit van de scholingsproblematiek en de innovatie van scholing.

LITERATUUR

B. Avalo
El nuevo rol del maestro; desafío a la formación de profesores Uit: La Educatión en America Latina, p. Cariola (red.), 1981.

J. Brangers
Opbouw van onderwijs-en opleidingssystemen. Richtinggevende gezichtspunten. Juni 1978. Losbladig Onderwijskundig Lexicon

R. Braamskamp, J. Kant
Op weg naar de PABO: beleid tussen 1968 en 1980. Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 1983, no 5.

D.R. Cruickshank
Models for preparation of America's teachers. Juli 1984

C. Cornbleth
"Rituality and Rationality in Teacher Education reform.
Uit: Educational Researcher, april 1986.

J. Evertsz
Een blauwdruk voor een nieuw opleidingsinstituut voor leerkrachten op Curacao. 1981

B. Holmes
Problems in Education. A comparative approach 1965

International Encyclopedy of Education. Research & studies. o.r.v. T. Husén en T. Neville Postlewaite - Pergamon Books

J. Lanier, J. Little
Research on Teacher Education. Uit: Handbook of research on teaching. A project of the American Educational Research Association 1985

J.K. Reestman
Wordt de reflektie-arme P.A. vervangen door een reflektierijke PABO? Tijdschrift voor lerarenopleiders, 1983, no 1.

J.K. Reestman, H. Delnooz: Opstellen over persoons- en beroepsvorming in de PABO. Deel I. Stichting voor leerplanontwikkeling, september 1983.

ARKI TORTURA? TECTURA? NA ARUBA

Ultimo tempo nos a ripará sierto desaroyonan ariba tereno di arkituctura aki na Aruba, cu no a cai na agrado di tur siudadano. Gritonan manera: "Epa! Kico nan ta hasiendo cu nos mina di oro!" Y "Kico ta pasando den nos sentronan comersial!" tawata motibo pa nos busca pa sa kico ta pasando riba e tereno akí.
Apesar cu trahando riba e artículo aki nos a mira cu hopi di e puntonan cu nos kier a trese dilanti a wordo tratá den un entrevista cu presidente di e fundashon "Monumentenzorg Aruba" den Amigoe Kerstkrant '87 Katern C, nos a haya e tópico sufisiente interesante pa sigui cu ne y present'e na nos lectornan.

Mas cu dosshen aña pasá e hulandesnan a traha na Corsou edifisionan estilo hulandes cu fachadanan dorná. Mirá for di den haf, bo ta mira un pida Amsterdam tropical. E edifisionan aki awe ta un atrakshon turístico riba nan mes. Nan ta representá un parti di historia y ta lógico cu Korsou ta hasi loke e por pa mantené e edifisionan aki.

Kico nos ta ripará na Aruba? Awor, casi na final di siglo binti, nos tambe ta hayando 'geveltjespanden".

Historia nan no ta! Nan t'ei pa mustra mundo y en espesial nos turistanan e laso cu Aruba tin cu Hulanda? Mescos cu e poster saća poco tempo pasá cu asina un molina riba dje y nos tiendanan di souvenir yená cu clòmp y Delftsblauw?

Si un comersiante haya ta bon pa imitá Handelskade di Korsou, antó ta oke? Si ta asina mes cu pa motibonan económico (turismo) ta permisibel pa hasi esei, no tin otro balornan cu di otro banda ta hasi un plan asina in-permisibel?

Edifisio renoba di Strada

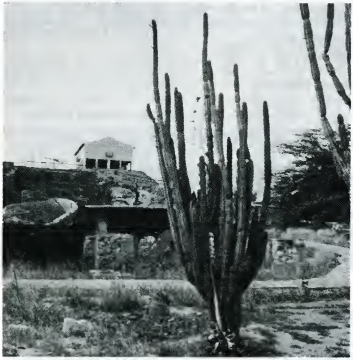
Un otro desaroyo cu ta na desagrado di hopi hende na Aruba ta e echo cu propietarionan di terenonan serca di monumentonan natural y cultural por hasi y deshasi cu e lugánan akí.

Dicon un edifisio halto coló hel briyante meimei di e pida Aruba asina bunita y histórico akí? Dicon por ehèmpel un edifisio blanco estilo "castel medieval" banda di nos puente natural?

E pregunta grandi ta keda: Ken cu ta por hasi kico cu e kier cu su propiedad, maske cu su ideanan por cambia y/of daña e caracter total di e besindario? Tratando na haya un contesta riba e pregunta aki nos a combersá cu señor Carlos Bikker di Fundashon "Monumentenzorg" y señor Mario Croeze di e asina yampa "Bouwcommissie".

Fundashon "Monumentenzorg Aruba" a keda fundá dia 29 di aprel 1985 riba inisiativa di C.C.A. y Prins Bernhardfonds. E fundashon a pone riba papel su plan di maneho, incluyendo e plannan pa restaurashon, di cual a entregá un copia for di basta tempo caba na Minister di Bienestar General.

Riba nos pregunta si MZ tin di aber cu construkshon nobo, se-

Pica pa e ruina

Edifisio di Gold Mill Paradise

ñor Bikker a contestá cu sigur nan ta mira como parti di nan tarea pa vigilá construkshonnan nobo y protestá caminda esaki ta nesesario. Pero, MZ no tin ningun derecho legal pa interverní den ningun proyecto. Ni sikiera nan tin "inzage" den loke ta drenta na proyecto nobo.

MZ a protestá contra construkshon banda di e mina di oro serca minister y parlamentarionan, pero en vano.

MZ a protestá fuertemente contra bashamento abou di warda di polis na Playa. Gobierno a laga sa, cu tòg e warda no ta poní riba e lista di MZ pa protekshon. E lista akí ta trahá pa un profesor hulandes. MZ a bolbe asercá e profesor aki pa manda su conseho tocante e warda di polis. Esaki pa purba si talbes su conseho sí tin balor pa nos gobernantenan. Promé cu e conseho a drenta pa conservá e edifisio, ya bulldozernan a hasi nan trabou .....

MZ ta hopi preocupá pa e desaroyonan cu nos tambe a trese dilanti, pero como fundashon nan NO TIN BOS serca e governantenan. Nan tin hopi plan cu ta importante y bale la pena ehecutá, pero te ainda e fundashon no ta disponé di e fondonan nesesario. Señor Bikker ta kere cu un Monumentenraad den cua MZ tambe lo ta representá den futuro como consehero di e minister conserní lo por evita construkshon y/of kiebra irreparabel di edifisionan na un manera irresponsabel.

Combersando cu señor Mario Croeze, trahando na D.O.W. y miembro di e asina yamá "bouwcommissie", el a splica nos un c'e otro tocante tal comishon.

E comishon ta consistí di un par di hende di D.O.W. y un par di hende cu ta trahando den otro sector, pero cu tin di aber y tin conosemento di arkitectura, sin ta activo sinembargo riba e tereno aki. E minister encargá cu D.O.W. ta nombra e miembronan pa dos aña. Manera e "ministeriële beschikking" ta bisa, e comishon tin como tarea "de regering in het kader van haar bouwvergunningsbeleid van advies te dienen ten aanzien van de vraag of het uiterlijk van een bouwwerk naar gangbare maatstaven zowel op zichzelf als met betrekkint tot het aanwezige of het te verwachten stads-of landschapsbeeld, voldoet aan esthetische eisen."

Den e "Bouw-en Woningsverordening 1935 (P.B. 1935 nr. 64) art. 22 punto 5" nos por lesa como e único motibo no-téchnico pa nenga un permiso pa construi:

> "dat het gebouw of gebouwgedeelte wegens de ligging of wegens de bouwwijze de omgeving ontsieren."

Te aki loke ta pará den lei y loke legalmente e comishon mester tene su mes na dje.

Señor Croeze ta splica cu ta difísil pa papia di criteria na momento di balorá un proyecto riba aspecto estético, ya cu ta smak di cada miembro di e comishon ta hunga un rol aki.

Tur proyecto di construkshon, di un cas chikito te na hotel grandi, mester pasa via Bouwcommissie. Pero e comishon ta keda un órgano cu ta duna conseho na minister, kende al fin al cabo ta duna of nenga permiso pa construi. Apesar cu mayoria di e consehonan ta wordo sigui, sa pasa cu espesialmente proyectonan grandi ta inisia cu aprobashon di gobierno y sin cu nan a pasa mes serca e comishon.

Señor Croeze ta yama e asuntonan akí delicado y e ta splica cu e responsabilidad ta keda serca e gobernantenan den tal casonan. Como ehèmpel por menshoná hotel Concord, cu a keda construí sin tene cuenta cu conseho-

nan tècnico tocante sirculashon di biento èts. Ora e comishon aprobá un plan, esei no ta nificá cu tur miembro a bai di acuerdo cu tal aprobashon. Sa pasa cu tin asina tanto diferensia di opinion cu ta vota mester vota pa aprobá òf desaprobá. Y tin miembro cu sa ta asina fuerte contra ehecushon di sierto proyecto cu e ta laga "anotá" cu e no a vota pa aprobashon. Un di e plannan cu a trese hopi discushon tawata e proyecto di "Goldmill". Tanto di sierto miembronan como di otro instansianan tawatin obheshon fuerte contra ehecushon di e proyecto. Finalmente minister lo a duna o.k. y ehecushon di e plan a cuminsá, parsialmente y cu sierto cambionan, sin permit y asta sin tereno reglá.
Cada miembro riba su mes lo ta tene cuenta cu balornan historico. Solamente pa loke ta trata Wilhelminastraat nan a yega di haya un carta di B.C. di e tempo ei cu e petishon pa tene cuenta cu mantenshon di caracter di e caya den nan recomendashonnan.
Señor Croeze ta admiti cu tin construkshonnan a tuma lugar cu no mester a tuma lugar. No ta sali mucho bon na cla, cuanan ta e factornan cu a hunga un rol mas importante den esaki.

Resumiendo nos por bisa cu:

- No ta nos so ta preocupa pa e desaroyonan riba tereno di arkitura aki na Aruba. Hunto cu nos tin instansianan cu tambe ta desea di mira un miho maneho.
- Monumentenzorg no tin derecho legal pa interveni den proyectonan.
- Ni minister ni parlamentarionan no ta respalda MZ na momento cu nan protesta.
- Bouwcommissie tampoco tin derecho legal pa stroba proyectonan.
- Lei no ta spesifica e criterianan riba cua Bouwcommissie mester basa nan conseho.
- Minister di D.O.W. ta esun cu ta nombra miembronan di e Bouwcommissie.
- Keto bai tin proyectonan ta pasa via politiconan y no via e caminda corecto.

Y si cosnan sigui asina, unda nos ta bai?
Con leu nos por sigui cu laga desaroyo economico trapa tur otro balornan manera: historia, cultura, bunitesa, nos sintimentonan di orguyo pa nos isla. Pero cu te awe arkitura na Aruba a bai sistema di "wild west" no ta nifica cu nos mester sigui asina.
Mester tin manera pa traha riba e puntonan cu ta stroba un maneho sano riba e tereno aki. Djis algun ehèmpel:
- Si leinan no ta cumpli cu nesesidadnan real, anto lo mester cambia e leinan aki.
- Dicon minister no ta sigui e sugerensia pa instalá un Monumentenraad.
- Dicon parlamentarionan no ta busca drechi di proyectonan cu ta bai wordo ehecuta. Y sigur ora tin protesta di varios banda.
- E proyecto a cana e caminda corecto?
- Tin garantia cu finansieramente e proyecto lo no bai tranca y keda na mitá?
- Parlamentarionan ta tene cuenta cu consecuensianan di e proyecto riba tur aspecto, no económico so?
- Talbes Bouwcommissie mes por traha riba un maneho mas cla y cu ta tene cuenta cu tur aspecto, no solamente estético y sigur no solamente cu smak personal.
- Lo yuda hopi si e minister conserní no lubidá nunca cu loke nos daña of kibra, Aruba a pèrdè pa semper.

Nos ta leu ainda di bon caminda: Bo por imagina bo con un hotel di 6 piso lo keda meimei di tur e edifisionan abou, cu ta rondoná e lugá caminda antes nos warda di polis tawata pará?

Un invershon cu ta bale la pena pa Aruba

KOMBERSANDO KU ANSELMO PONTILIUS

Lei di retiro:
Nos no ta kere ku mester elimin'e at all!

Resientemente nos tabatin un kombersashon ku Anselmo Pontilius, Presidente di F.T.A. i alabes presidente di S.U.A. Nos a kombersá mas tanto tokante e problemanan den e sektor di hotel. Sigur awor ku turismo ta e pilar ekonómiko di Aruba ta importante pa asuntonan di kondishonnan di trabou den e sektor aki bin padilanti. Tambe nos a papia tokante puntonan manera sindikalismo i polítika.

Tokante e sindikato F.T.A. Pontilius a trese padilanti ku awor nan ta tratando di haña sanger nobo pa e direktiva di e sindikato. Ya nan tin algun hoben ku kier asumí e responsabilidat di lider sindikal. Pero F.T.A. lo kier mas hoben, pa asina nan ta miho para komo sindikato. Segun Pontilius nan no kier kai den un 'vasío' di liderasgo manera a sosode ku F.T.A. tempo ku Clarence Richardson a baha komo presidente. Den e konteksto aki i mirando e tantísimo trabounan ku tin pa hasi, F.T.A. a entregá un petishon na Drs. de Koning pa gobierno hulandes finansia un proyekto pa formashon di lidernan sindikal. Segun Pontilius De Koning a laga sa ku ya e proyektonan entregá a surpasá e plaka disponibel pa 1988. Tokante S.U.A. el a atmití ku S.U.A. no tabatin un posishon fuerte durante 1987. Parsialmente e tantísimo problemanan den kada sindikato ta motibo p'esaki. Tin algun reunion importante planea pa diskutí funshonamento di S.U.A.

Anselmo Pontilius Presidente di F.T.A.

ASUNTONAN DI KONTRAKT INDIVIDUAL!

"Semper kontraktnan individual a eksistí. Si un doño di trabou ofresebo un trabou, e por ofrese bo un trabou permanente òf un trabou p'un tempo definí, den e kaso aki un 'individuele arbeidsovereenkomst'. Den sektor gubernamental p.e. gobierno ta bisa ku ta e trahadó mes a aseptá un kontrakt individual di trabou. E trahadó sigur ta hañ'e, maske e no kier, ta asept'e! Den un situashon sigur-laga nos tuma un ehèmpel-den kaso di Palm Beach Hotel i Golden Tulip ora nan a habri bèk, nan a ofresé tur hende

un kontrakt di seis luna, otro di ocho luna, otro di un aña ku ta kontraktnan individual pa un tempo definí. Despues ku e kontraktnan a terminá tin varios di e trahadónan ku a bai kas, tin otro ku no a bai kas. Pero kiko a pasa ku esnan ku a keda traha despues ku nan kontrakt a terminá? Kompania no a hasi nan permanente, nan no a pone ningun kaminda preto riba blanko pa nan ku e ora ei si nan a bira un trahadó permanente. A sosodé ku mas bien nan ta haña un ekstenshon silensioso di e mesun kontrakt individual."

SiK: Pero kuanto biaha e ekstenshon ei por tuma lugá?

"E problema ta basta serio. Na e momento akí no tin un klaridat, te asina leu ku nos sa, den nos leinan, ku ta mara. . . ku ta bisa ku p.e. si bo haña 5 kontrakt individual tras di otro bo lo ta permanente na trabou. Sí bo lo mester bai pidi permiso na Departamento di Labor ora bo tin mas di dos kontrakt individual tras di otro, konsekutivo, sin ku bo a bai kas of ku nan a mandabo ku retiro. Pero hopi biaha e permiso ta wordo otrogá pa e departamento di Labor. Pakiko? Pasobra e direktor di e departamento ta bisa: E doño di trabou ta pidi permiso pa retirá un hende, argumentando ku ta 'beëindiging arbeidsovereenkomst'! Wel, bo sa ku tal fecha e kontrakt aki ta vense kada biaha anto e dia ei nos ta pidi bo bai kas! Un ehèmpel ku nos tin awor aki ta den kaso di Aruba Beach Hotel. E trahadónan a haya un kontrakt individual for di 1e di desèmber 1986 te ku 30 di april (1987). Dia 30 di april, ora ku e trahadónan a purba organisá nan mes, e kompania a kore ku komo 40 trahadó argumentando ku nan ta "over-staffed", 40 trahadó! Nan kontrakt individual a vense 30 di april. Nan a bisa nan no bolbe mas. E otronan ku a keda a haya un ekstenshon silensioso di e mesun kontrakt di 5 luna ku a bai te sèptèmber. A yega sèptèmber. Nan no a hasi nada otro sino bolbe ekstendé e kontrakt individual. Aworaki pa sorpresa di hopi di e trahadónan, por lo menos un 30 trahadó, e doño di trabou ta solisitá un permiso na departamento di Labor i nos a haña informashon di e direktor di e departamento ku e karta, pasobra ora bo solisitá un permiso lo bo mester bisa kiko ta e motibonan pakiko bo ta retira tanto hende. Nan no a pone niun otro motibo spesífiko sino ku ta 'beëindiging arbeidsovereenkomst'. Pues un prueba palpable di kon e doñonan di trabou ta malusa e lei eksistente, pasobra si bo ta den pleno temporada halto di turismo bo no ta bai kore ku 30 trahadó argumentando awor den prensa ku bo ta "overstaffed', kual ta un argumento masha fofo. Pasobra esei nan no a manda bisa departamento di Labor."

SiK: No tin lei ku ta bisa ku, ora bo kita tanto hende pasobra lo no mester di nan, tin un temporada ku bo no mag tuma un hende den nan lugá?

"Eksakto! E 'ontslagwet' ta bisa ku si bo manda hende kas, si bo haña permiso pa retira nan, e próksimo 90 dianan ku ta sigui si bo mester emplea hende, esnan ku a bai mester bin na prome luga pa wordo empleá. Pero hopi biaha den práktika esei no ta sosodé. E trahado ku a wordo kitá hopi biaha no ta deseá di bai bek den e ambiente ei, pasó e ta sinti ku nan a hasi maluso kaba di dje. Esei ta un di e kasonan. Di dos ta ku ta bisto awor akí ku kontraktnan individual ta wordo malusa p'asina haña un forma di labor mas barata tambe. Pakiko? Paso si e trahadó ta permanente na trabou, e ta bai akumulá kisas mas dia di vakansi. Si e tin un kontrato kolektivo, e ta akumulá aktualmente mas dia di bonus. Tin doño di trabou ta bai mas leu. Nan ta hasi uso di e práktika akí pa laga e trahadó traha 6 luna, mand'e kas 31 dia, antó nan ta papia di e 'dienstverband' ku a kibra. Anto e ora ei nan ta bolbe tum'e bèk riba un kontrakt di 6 luna of 1 aña, kada biaha asina mandando e 31 dia kas. Pues asina nan ta evitá di asta bai departamento di Labor pa solisita permiso."

E LEI DI RETIRO

"Awor, na e momento aki, tin atakenan fuerte riba e lei di retiro. Entre otro na Korsou nos por mira ku tin diskushonnan fuerte

Lidernan sindikal na selebrashon di 1 di mei

pa mira kon lo bai eliminá lei di retiro. Nos ta kere ku lei di retiro a funshoná tur tempo bon aki na Aruba. Departamento di Labor por mustra ku pa mas di 98% di e solisitutnan e permisonan a wordo otorgá. Nos no ta kere ku mester elimin'e "at all". Sí nos mester kambi'e di tal manera ku e ta bai protehá e trahadó mas, pasó awor e doñonan di trabou a haya un forma pa eskiva e lei di retiro dor di repartí un kantidat di kontrakt individual inkreibelmente halto. Manera mi a bisa den kaso di Golden Tulip awor akí ku nos a kombersá ku e trahadónan nos a ripará ku ni 10% di e 360 trahadó no ta permanente na trabou! Pues kon bo ta bai hasi forma un karera? Bo no tin futuro, bo no tin stabilidat, banko no ta fia bo plaka pasobra bon tin un kontrakt individual! Realmente esaki ta un situashon serio. Si bo tuma hotelnan ku ta eksistí pa hopi tempo manera Bushiri, Dividivi, Tamarijn i Holyday Inn bo por ripará ku einan ta nèt kontrario. Tin sigur 90% permanente na trabou.

KONSEKUENSIA PA KALIDAT DI SERVISIO

"E doñonan di trabou ku a bin awor akí ta hasiendo mal uso formal di e leinan loke na su turno lo tin konsekuensia lat of tempran pa e servisio. Pasobra un trahadó, ku bo no ta respetá den sentido ku bo no ta dun'e seguridat pa su futuro, probablemente no ta bai produsí manera mester ta, pasobra bo ta hasi maluso di dje. I sigur den sektor di servisio hopi biaha nos hendenan a sobresali pa e forma kaluroso ku nan ta sirbi hende, kual a hasi ku e turistanan a bolbe kompara ku otro islanan. Esei por bai kambia formalmente komo ku e trahado ta sinti ku e ta un opheto so ku ta wordo usá . . . mal usa! I esei por tin su konsekuensianan. Di otro parti, por fin nos a tende ku e lei di SER (Sosial Economische Raad) a keda aprobá; awor den '88 ku mester bai nombra e hendenan ku mester bai diskutí profundamente e problemanan akí i trese kambio. Di parti di F.T.A. nos por bisa ku ya nos a laga algun hurista tira bista riba e posibilidatnan pa trese konseptonan pa kambio di lei ku despues lo yega parlamento. Pasobra no tin husticia den e forma ku aktualmente e doñonan di trabou ta tuma hende riba kontrakt individual. Tin doño di trabou ta argumentá ku ta pasobra lei di retiro ta difisil, e ta kompliká e kosnan pa retirá un hende. P'esei nan ta usando esaki." (kontrakt individual red.)

E plan di om-, her- en bijscholing (rekapsitashon)

SiK: Ta bai tin falta di trahadó den sierto ramonan na hotel ora e hotelnan nobo habri?

"Na e momentonan akí nos por ripará kaba ku e hotelnan tin falta di kòki eksperensiá. E problema prinsipal ta ku e profeshon di kòki, spesialmente pa hotel-restaurant, no ta un profeshon ku bo por siña den 6 luna òf kisas un aña manera ta e kaso di e trabou di kamarera, un waiter of di e diferente funshonnan den hotel manera den 'front-office', pero kòki ta un trabou spesialisá ku ta nifiká ku bo mester mas tempo. Na e momento akí tin un eskases grandi di kòki. E hotelnan mes nunka no a desaroyá un plan pa 'train' e hendenan sufisientemente. Nos tin Bushiri, pero e hobennan ku ta bayendo skol aya hopi biaha ta kaba aki i nan ta bai sigui den eksterior pa mas bien 'middle management'. Tin un vasío aworakí. Tin un plan riba mesa, esta e 'om-, her- en bijscholing', pero asina mes mi tin dudanan serio si bo lo por keda kla ku sufisiente hende prepará pa e hotelnan ku lo mester habri p.e. den e añanan '89 i '90. Mester evitá di tur forma ku ekstranhero ta bin traha."

Maneho kuestionabel di atmishon di ekstranhero

"Nos a señalá fuertemente ku e maneho den e kaso akí di minister di Hustisia no ta esun mas mihó pa loke ta trata e atmishon di ekstranhero. Den nos opinion nan ta laga ekstranhero pasa ku hopi fasilidat, sin kontrola si nan tin e papelnan adekuado. Un ehèmpel ta Concord, unda últimamente nan a laga 9 ekstranhero drenta pa traha den posishonnan ku te na e momentonan aki ta hendenan lokal a okupá e último 10 añanan. "Front-office manager," "night-manager" . . . ku ta profeshonnan ku simplemente hende lokal por okupá. Pero awor akí nan ta dunando muestra ku e hendenan na Concord no por hasi e trabounan ku nos propio yiunan di tera ta hasiendo. A keda demostrá ku e personanan aki no ta dominá varios idioma. Simplemente nan ta doño di trabou i nan ta preshoná gobierno i gobierno ta akseptá sin mas pa laga ekstranheronan drenta. No tin hustifikashon. Di otro banda lo mester traha rápido pa mira kon den un aña i mei pa dos aña por prepará tòg varios hende pa tuma e diferente funshonnan den e hotelnan. Pasobra si bin un hotel manera Ramada, un Hyatt International i varios otro hotel grandi, esei ta nifiká ku bo mester tin hende prepará. Den kaso di Golden Tulip nos a kere ku nan lo a reklutá nan hendenan 6 luna prome ku e hotel a habri. Nan no a hasi esei. Nan a warda te e último simannan promé ku e hotel a habri, pa nan yama hende pa loko. Akinan nan a probechá di e desempleo grandi ku tabatin. Segun mi e situashon ei lo ta distinto ora bo bai haña bo ku un Ramada . . ., un Hyatt. ku sigur sigur lo mester di un 300 pa 400 trahadó.

Pues lo mester tin un 'planning', un preparashon formal! I asta ta asina ku gobierno ta pensa ku nan lo saka hende ku aktualmente ta traha den mundo di konstrukshon i prepará nan pa drenta sektor hotelero, kual no ta un tarea fasil. Lo mester bai tin un 'training' pisá i lo e mester ta atraktivo."

Falta di kooperashon di parti di prensa?

SiK: Nos no ta tende hopi di F.T.A.. Dikon?

"Loke nos kier señalá ta lo siguiente. Laga nos koi un ehèmpel for di aña '80: loke tabata bin padilanti den e programa di F.T.A. na Radio 1270 Radio Antilliana, semper a wordo publiká ampliamente den medionan di komunikashon, den tur korant. Komo organisashon nos tin un programa informativo, no solamente pa e karakter di duna informashon na e miembronan, pero tambe pa señalá hopi kos ku ta bai robes pa loke ta trata maneho di gobierno. I sin duda e programa ei a hala atenshon na hopi okashon, pasobra F.T.A. nunka a basilá di bin ku puntonan di bista krítiko padilanti riba maneho di gobierno, riba desishonnan di gobierno. Awe e úniko diferensia ku nos ta sinti ta ku e medionan di komunikashon no ta publikando e programanan aki. Kisas pa varios motibo. Pero echo ta ku nos ta sinti un falta enorme di esei, pasobra e programa na su turno no ta yega na hopi hende ku no ta haya tempo pa skucha e programa of ta trahando e ora ei. Pero den pasado sí e programa tabata haya su debido atenshon komo ku e tabata sali den diferente medio di komunikashon, den e korantnan!"

Gobernashon

SiK: Ki krítika boso tin riba e gobierno aki?

"Pa loke ta gobierno nos tin ku bisa promé ku tin falta di señalamento di diferente kos ku no ta bai korekto. Tin e situashon di e benta di Aruba Palmbeach Hotel. Eiden tabatin e asunto McGuire: e minister enkargá ku Hustisia, ku ta enkargá alabes ku Kasino, a laga e operador aki operá e kasino un aña largo sin 'vestigingsvergunning'. Aparte di esei nos tabatin e situashon, ku nos a señalá den varios okashon, ku promé minister a laga kobra e operador di kasino akí, despues ku ya el a paga Aruven na dos okashon ku chek ku a 'bounce', gobierno a haña un chek di 50.000 dollar, pero -den e kaso akí promé minister ku ta enkargá ku Aruven kaba-no a hasi nada! Nos a kalifik'e komo korupshon atministrativo, pasobra si ta Anselmo Pontilius of kualkier otro persona den komunidat a traha un chèk di kisas 10 florin i e chèk ei a 'bounce' sigur sigur awe e lo ta será ainda! Den e kaso akí e persona McGuire ta sigui drenta i sali Aruba manera e kier. E tin kantidat di debe astronómiko. Imagina bo ku minister di finansas Engelbrecht konhuntamente ku Ontvanger a duna e 'meneer' aki 7 luna pa paga un suma di plaka di belasting di f. 196.000,— ku el kita di e trahadó, plaka di belasting, ku mester ta den kaha di gobierno. Nan adun'e 7 luna pa paga den 1987 i te dia di awe e no a paga niun sèn! E meneer akí kier a paga Ontvanger ku kabai, ku outo, ku segun e el a haña na Venezuela. Awor awe ta e kosnan akí - nos ta haña ku ta e mesun tipo di situashonnan ku den gobierno anterior nos a señalá — nos ta konsiderá korupshon atministrativo. Diripiente e kosnan aki lo ta normal. E temponan ayá e propio gobernantenan (di awor) ku tabata den oposishon tabata señalá nan komo korupshon atministrativo, pero awe nan ta masha normal pa e ministronan ku t'ei. Patronahe polítiko, nombramento di hende ta tumando lugá for di 1986 -kosnan ku F.T.A. a kuestioná sin duda den e gobernashon anterior - i nos ta kuestion'e awor akí tambe, den e gobierno aki, seriamente! Den dado kaso asta te nombra hende ku no ta kualifiká pa sierto trabounan, pero simplemente pasó nan a kore kampaña awe lo mester paganan pa fabornan polítiko. Laga nos duna un ehèmpel. Den kaso di kontroleur di kasino gobierno anterior tabata nombra kampañadornan; awe ku e gobierno akí minister di Hustisia simplemente ta nombra su propio kampañadornan. Sin wak si e hendenan akí ta kualifiká si of nò!"

E kaso Pieternella

"Kuestionabel ta ku minister di Hustisia ta biaha ku plaka di pueblo pa Hulanda i e ta bai bishitá un homber (Pieternella red.) sea e ta su amigo of nò- ku ta sera pa e.o. asunto di droga. Awor komo minister di Hustisia e ta bai puntra e homber mas o menos kiko lo a pasa i e (Vos red.) ta bin deklará na Aruba ku ta bou di preshon lo e la denunsiá presidente di Staten (Gonzalez red.) Mi ta kere ku e kosnan aki ta altamente kuestionabel i aki Parlamento ta faya den su trabou. Mi ta kere ku nan mester kuestioná i asta start un enkuesta kontra e maneho di e minister. Pasobra e pregunta ta ku, si bo biaha ku plaka di pueblo, den bo tareanan na Hulanda ta enserá tambe bai wak un preso pa sa kiko el a bisa enkuanto Presidente di Staten . . . . E kosnan aki ta hopi kuestionabel. I mi por imagina mi kiko Parlamento Hulandes ta pensa di e minister akí."

SiK: Kiko bo por señala di e situashon polítiko awor akí?

"Pa loke ta trata e situashon polítiko na Aruba nos mester bisa ku tin un vasío! Pa loke ta oposishon nos ta kere ku nan ta hasi un bon trabou señalando sin duda diferente desaroyo na nivel di gobierno. Pero nos ta preokupá ku kisas gran parti di e pueblo no ta sigui e denunsianan di serka, pasobra esnan den oposishon - sigur e parti mas grandi a pèrdè kredibilidat tempo ku nan tabata manehá i nos tin e preokupashon ku pueblo e ora ei no ta siguiendo loke ta pasa. Nos ta kere ku nan tin di sigui ehersé nan trabou krítiko, pasobra ta p'esei bo tin oposishon. Lo bai tuma un tempo promé ku pueblo sigui e denunsianan aki, e señalamento di oposishon, di serka, esaki basa riba e echo ku no tin masha konfiansa den esnan ku ta tresiendo e krítikanan padilanti.

Aruba Palm Beach Hotel

Di parti di F.T.A. sin duda nos ta sumamente kontento ku SiK ta sali atrobe. I sin duda el a hasi falta durante di un aña. Nos lo trata siguramente di kontribui unda ku ta posibel.
Nos ta spera ku e kompañeronan ku ta hasi e trabou aki, sigui ku ne pasobra tin tambe e vasío ei (den prensa), esta pa vosnan krítiko señalá diferente desaroyo den nos komunidat ku hopi biaha e pueblo ta pèrdè for di bista. I esaki lo ta un aporte enorme pa e trahadó na momento ku Skol i Komunidat sali atrobe riba plasa!

Ministro Vos: maneho kuestionabel pa ku atmishon di ekstranhero

stop A I D S . . : maak sommen!

AIDS op Aruba. Het probleem zal menigeen zo langzamerhand bekend in de oren klinken. Niemand kan nog ontkennen, dat deze ziekte ook op ons eiland rondwaart. In verhouding tot de ernst van het fenomeen kan de overheid enige traagheid bij het installeren van de Voorlichtings- en preventiecommissie niet ontzegd worden. Zeer weinig gegevens zijn nog bekend, terwijl het voor iedereen, misschien wel met name voor de jeugd, van groot belang is om precies te weten waar we aan toe zijn.
Mike Staring, docent wiskunde aan het Colegio Arubano, was een van de organisatoren van de grootste campagne die op deze school werd gehouden in september '87. Om leerlingen van de middelbare school te blijven stimuleren tot nadenken over dit probleem, en hen de kans te geven er enigszins "vertrouwd" mee te raken, publiceert Skol i Komunidad een volledig lesplan dat door Mike Staring en enkele mensen uit Nederland werd samengesteld, onder de welluidende titel "STOP AIDS. . . . : MAAK SOMMEN!" Het programma wordt geheel "gebruiksklaar" aangeboden; in dit nummer vindt U het grootste deel van de opgaven, de volgende keer volgt nog een enkele opgave en de volledige uitwerkingen. Wij hopen dat velen van U van dit zinvolle programma gebruik zullen maken en wensen U hierbij veel succes.

AIDS-VOORLICHTING VIA DE WISKUNDELES:

Docentenhandleiding bij de werkbladen "AIDS"

"Wiskunde met een boodschap" is iets waar wij niet allemaal even vertrouwd mee zijn, en waar velen uit de professie ernstig gemeende vraagtekens bij zullen zetten. Toch dwingt de actualiteit er in één geval toe om serieus iets dergelijks te overwegen: over enkele jaren stappen onze leerlingen (dus ook Uw en onze kinderen) de sexuele arena binnen (wellicht zijn er al velen exploratief of actief) en daar is een nu nog geringe, maar dagelijks stijgende, kans om met het Aidsvirus (HIV) in contact te komen. Veel mensen achten die kans nog steeds klein, en de ophef over

AIDS schromelijk overtrokken, maar lopen door zulk een attitude, bij een sexuele activiteit zónder bescherming (behalve in een strikt monogame setting), wellicht meer kans op besmetting met het Aids-virus dan zij die hun kansen op besmetting met het HIV beredeneerd inschatten, en er hun verzorgsmaatregelen op baseren.
Alleen voorlichting kan helpen zolang er geen geneesmiddel of vaccin is tegen het AIDS-virus, en de verantwoordelijkheid van scholen die in hun brochures vermeld hebben dat de school"optimaal voorbereidt op het maatschappelijke leven ná de schoolperiode" zou zich in dit geval bijzonder duidelijk manifesteren.

De werkbladen waar deze handleiding bij hoort, zijn geschreven voor leerlingen die enige vertrouwdheid met wiskunde hebben (derde -of vierde - klas-leerlingen in het AVO). De werkbladen kunnen op verscheidene manieren gebruikt worden:
$ als lesmateriaal tijdens wiskundelessen
$ als studie-opdracht bij themadagen of projectonderwijs over AIDS.

De opdrachten kunnen puur individueel, maar ook in groepsverband uitgewerkt worden, terwijl enkele vragen zich lenen voor een klassikale discussie (vergelijk opdracht 6). Er zijn voldoende evaluatie-vormen te bedenken; een suggestie daartoe wordt in de laatste opdracht gegeven.

Corry Derks, Jeroen Staring - Nijmegen; Stichting Integraal
Mike Staring; Aruba; Colegio Arubano.

I. AIDS: wat is het probleem?

Je ziet in deze dagen spotjes over AIDS op de televisie, elke week staat er wel enkele keren iets (nieuws) over AIDS in de kranten, en veel mensen hoor je over AIDS praten: WAT IS HET PROBLEEM?

Een voorbeeld: op de Nederlandse Antillen (Bonaire, Curacao, St. Maarten, St. Eustatius en Saba), met ongeveer 240.000 inwoners in totaal, waren er tot en met 8 mei 1987 dertien AIDS-patiënten bij de artsen bekend. Ter vergelijking: in 1983 stierven in de Nederlandse Antillen 233 mensen aan vormen van kanker, 229 mensen aan hart- en vaatziekten en 23 mensen aan de gevolgen van verkeersongevallen. Daarom wordt er wel eens gevraagd: "Waar praten we eigenlijk over?" Want in vergelijking met de hoge aantallen bij kanker, of hart- en vaatziekten staat het aantal lijders aan AIDS klein geschreven. Natuurlijk: als dertien mensen (waarvan er op 8 mei 1987 reeds tien waren overleden aan de gevolgen van de besmetting met het AIDS-virus) een verschrikkelijke ziekte hebben dan is dat heel erg, maar als je het bekijkt in verhouding met de aantallen patiënten die aan andere ziekten lijden, dan lijkt het wel mee te vallen.

Het probleem waar wij over praten, is dat AIDS zich uitbreidt, dat er steeds meer mensen AIDS zullen krijgen, dat er steed meer mensen geïnfecteerd zullen raken met het AIDS-virus. Bekijk maar eens hoe het totale patiëntenaantal zich heeft ontwikkeld op de Nederlandse Antillen:

datum:	totaal aantal bij de gezondheidsautoriteiten bekende patiënten
januari 1986	twee (2)
begin juni 1986	vier (4)
15 oktober 1986	zes (6)
10 december 1986	negen (9)
27 februari 1987	twaalf (12)
8 mei 1987	dertien (13)
augustus 1987	achttien (18)

1. *Zet deze gegevens uit in een grafiek (tijd-as horizontaal, het totale aantal AIDS-patiënten zet je uit langs de verticale as). Wat valt je op? Hoe hoog schat je het totale aantal, bij de gezondheidsautoriteiten bekende, AIDS-patiënten aan het eind van 1987?*

AIDS verspreidt zich, omdat mensen met het AIDS-virus besmet kunnen raken. Een infectie met het AIDS-virus kan op verschillende wijzen plaatsvinden: bijvoorbeeld
— via sexuele gemeenschap
— via 'bloed-bloed-contacten', waarbij het bloed van een besmet iemand in de bloedbaan van iemand anders geraakt, bijvoorbeeld bij:
i) Het gebruik van gebruikte naalden bij injecties van drugs
ii) de geboorte van kinderen: hier kan besmetting van de baby plaatsvinden wanneer de moeder het AIDS-virus in haar bloed draagt.

Er zijn meer besmettingswegen mogelijk. Niet overal op de wereld zijn deze besmettingswegen even belangrijk. Bij een bloedtransfusie in Nederland is de kans dat je met het AIDS-virus besmet zult raken echt minimaal (geschat: 1 op de 500.000 op dit moment), terwijl in bepaalde streken in Afrika bloedtransfusies zéér riskant zijn. In de Verenigde Staten en Europa zijn veel homosexuele mannen en bisexuele mannen geïnfecteerd, terwijl in Afrika en in het Caraïbisch gebied heterosexuele contacten belangrijker zijn gebleken bij de verspreiding van het AIDS-virus. Maar hoe dan ook: AIDS krijg je

-direct of indirect- alleen maar van mensen die zelf al met het AIDS-virus zijn besmet (mensen die met het AIDS-virus in aanraking zijn geweest, en nu ook drager zijn van het virus, worden ook wel 'sero-positief' genoemd).

2. *Veronderstel eens dat de mensen die met het AIDS-virus besmet zijn, bij geen voorzorgsmaatregelen, gemiddeld genomen per jaar één andere persoon infecteren. En stel dat er op een bepaald tijdstip vier sero-positieve mensen in een land X wonen. Hoeveel sero-positieve mensen zijn er dan één jaar later, twee jaar later, drie jaar later en vier jaar later?*

3. *Hoe groot zijn die aantallen als iedere besmette persoon, bij geen voorzorgsmaatregelen, per jaar gemiddeld twee andere mensen kan besmetten ? En hoe verloopt de besmetting als dat aantal besmettingen per persoon, bij geen voorzorgsmaatregelen, drie is? Of 3 per 2 jaar? Of 2 per 3 jaar? Of 5 per 2 jaar?*

Aan deze opgaven kun je zien wat het probleem is. AIDS is besmettelijk en, afhankelijk van het aantal besmettingen per geïnfecteerde per jaar: die besmetting kan ervoor zorgen dat AIDS zich razendsnel uitbreidt. Laten wij nog eens kijken naar de ontwikkelingen op de Nederlandse Antillen, waar op regelmatige tijdstippen bepaalde groepen mensen (waaronder prostituees) worden gecontroleerd op de aanwezigheid van het AIDS-virus in het bloed:

4. *In de volgende tabel staat het totaal aantal mensen waarbij men tot op een bepaalde datum het AIDS-virus heeft aangetoond:*
   Als de besmetting zo door zou gaan, hoeveel sero-positieve mensen zouden er dan in totaal naar schatting in mei 1989 op de Nederlandse Antillen bij de gezondheidsautoriteiten bekend kunnen zijn? En in mei 1991?

datum:	totaal aantal bij de gezondheidsautoriteiten bekende met AIDS-virus geïnfecteerde mensen:
januari 1986	elf (11)
april 1986	dertig (30)
15 oktober 1986	zevenenveertig (47
10 december 1986	twee-en-vijftig (52)
27 februari 1987	drie-en-vijftig (53)
8 mei 1987	vierenzestig (64)

5. *De world Health Organization (Wereldgezondheidsorganisatie, afgekort WHO) schat het aantal sero-positieve mensen op de héle wereld op dit moment (zomer 1987) op 5 à 10 miljoen. De WHO schat ook dat er in 1991 in totaal 50 à 100 miljoen sero-positieve mensen op de hele wereld zullen zijn.*
   Welke veronderstelling maakt de WHO bij deze voorspelling over het aantal besmettingen per geïnfecteerde per jaar? En van welke veronderstelling gaat men bij het Nederlandse Ministerie van WVC uit, wanneer dit ministerie via de staatssecretaris liet weten dat er in april 1987 10 à 20 duizend sero-positieve mensen in Nederland zouden zijn, en in 1990 100.000, en 150.000 in 1991?

Als het aantal sero-positieve mensen met iets minder dan een factor twee per jaar groeit, is dat nog niet automatisch óók zo voor het aantal AIDS-patiënten. Immers, niet elke geïnfecteerde zal na een voor alle mensen gelijke tijd echt ziekteverschijnselen ontwikkelen. Hoe dat wel zit, toont de volgende paragraaf.

II. AIDS: de latentieperiode

Iemand die vandaag met het HIV, het AIDS-virus, wordt besmet, zal niet morgen al ziekteverschijnselen vertonen; dat duurt een tijd. Die tijd die ligt tussen het moment van besmetting en het optreden van ziekteverschijnselen heet de latentieperiode, of ook wel incubatitijd.

6. *Wat zou het gunstige zijn, denk je: een lange latentietijd (bijvoorbeeld van een jaar of zes), of een korte latentietijd (bijvoorbeeld van een maand of drie), voor ieder individueel, en voor de samenleving als geheel?*

7. *Hoe zou men die latentie-periode kunnen vaststellen?*

In werkelijkheid blijkt dat die latentieperiode nogal verschilt tussen individuele mensen: zéér weinigen ontwikkelen ziekteverschijnselen binnen een jaar na besmetting, en het komt relatief vaak voor dat vier tot zes jaar na de besmetting full blown AIDS optreedt.

Dat zal volgens beschikbare schattingen in zo'n 20% tot 50% van de gevallen gebeuren. Van de overige sero-positieve mensen is nog niet zo heel veel bekend: het kan zijn dat zij nooit en te nimmer ziekteverschijnselen zullen krijgen. Het kan echter ook zijn dat zij bijvoorbeeld na een jaar of acht AIDS krijgen. Voor het volgende zullen wij een vereenvoudiging moeten aanbrengen in deze veelheid van gegevens. Die ver-

eenvoudiging stelt ons dan in staat om te schatten hoeveel mensen er met het AIDS-virus (het HIV) zijn geïnfecteerd. En dat zal van groot belang blijken voor toekomstige ontwikkelingen. Laten wij, om te beginnen, nu eens kijken naar Nederland:

8. *Hier volgt een tabel met aantallen AIDS-patiënten in Nederland:*

datum:	totaal aantal bij gezondheidsautoriteiten bekende mensen met full blown AIDS:
maart 1985	twee-en-veertig (42)
januari 1986	achtennegentig (98)
januari 1987	tweehonderdachttien (218)
31 maart 1987	tweehonderdzestig (260)
30 juni 1987	driehonderdacht (308)

Als we veronderstellen dat de (gemiddelde) incubatietijd van deze patiënten vier jaar is geweest en als we verder aannemen dat 25% van de geïnfecteerden ziek wordt ten gevolge van de besmetting met het HIV, dan kun je de volgende tabel invullen:

9. Aan de ontwikkeling van die aantallen kun je zien dat elk jaar het totaal aantal sero-positieve mensen met een factor 2,2 toeneemt (dus elk jaar 2,2 keer zoveel, ongeveer). Reken eens door op welk aantal sero-positieve mensen

datum:	totaal aantal sero-positieve mensen:
maart 1981	
januari 1982	
januari 1983	
31 maart 1983	
30 juni 1983	

10. *Hanteer dezelfde methodiek als hierboven om te komen tot een schatting van het aantal sero-positieve mensen op de Nederlandse Antillen rond het midden van 1987.*

11. *Men verwacht dat er de komende vijf jaar nog geen geneesmiddel of vaccin zal komen tegen AIDS. Dat betekent dat over vier jaar het cumulatieve (- totale, sinds de eerst bekende AIDS-patiënt getelde) aantal AIDS-patiënten naar schatting 25% zal zijn van het totaal aantal sero-positieve mensen van nu. Hoeveel AIDS-patiënten zal Nederland dan kennen? En hoeveel zullen er dan op de Antillen zijn?*

12. *In de volgende tabel, samengesteld door de WHO, vinden wij gegevens over aantallen AIDS- patienten in een paar Europese staten en in totaal Europa, tot en met juni 1986.*

je dan zou uitkomen voor maart 1987. Klopt dat met het eerder genoemde aantal (zie opgave 5)? Klopt dat ook nog met de voorspelling van het aantal sero-positieve mensen van 1991? Heb je al een idee hoe dat komt (hiernaar kijken we overigens in de volgende paragraaf)?

TOTAL NUMBER OF AIDS CASES REPORTED IN (27) EUROPEAN COUNTRIES AND ESTIMATED PREVALENCE RATE PER MIL LION POPULATION 30th June 1986.

Country	June 85	Dec 85	March 86	June 86	* Rate/Million
France	392	573	707	859	15.6
German F.R.	220	377	459	538	8.8
Italy	52	140	219	300	5.2
Spain	38	83	145	177	4.6
Total 27 countries	1226	2006	2542	3041	

* **Source of population figures: INED, Paris, 1985**

Hoge aantallen vinden we in Frankrijk en West Duitsland, snelle stijging valt te constateren in Italië en Spanje.

Geef beredeneerde schattingen van het huidige cumulatieve aantal sero-positieve mensen van deze laatstgenoemde vier staten, en ga na waar de dichtheid ("rate/ million") van de AIDS-infectie over de bevolking vermoedelijk het hoogst is. Becijfer ook de stand van zaken voor geheel Europa.

Deze schattingen zijn uiteraard niet precies; daarvoor zijn er te veel onzekere factoren in het spel: de latentieperiode is wisselend, en het aantal sero-positieve mensen dat daadwerkelijk AIDS zal ontwikkelen is alleen maar te schatten. We hadden in onze berekeningen ook kunnen uitgaan van respectievelijk

$ drie, vijf of zes jaar (in plaats van vier jaar) tot acht jaar,
$ 40% of 50% (in plaats van 25%

Uiteraard komen wij dan op andere schattingen uit, die 'optimistischer' of juist 'pessimistischer' kunnen blijken.

III. AIDS: preventie

Genezing van AIDS is voorlopig onmogelijk. Zo is slechts 10% van de AIDS-lijders nog in leven na een periode van 5 jaar na het uitbreken van de ziekteverschijnselen. Voorkómen is het enig mogelijke, en daarop is elke Landelijke Campagne (maar ook elke les) over preventie van besmetting met het HIV gericht. Als mensen hun gedragingen op een aantal terreinen niet veranderen door deze aan te passen aan de kans op besmetting met het HIV, dan gaat de verspreiding van het AIDS-virus nog een tijd lang door zoals die tot nu toe verlopen is. Aan het eind van deze derde paragraaf, tevens het eind van het pakketje, staan nog eens de belangrijkste richtlijnen voor een veiliger gedrag inzake AIDS. Die staan daar overigens niet voor de lol!

Laten we eens doorrekenen wat de gevolgen voor Nederland zijn van 2,2 keer zoveel sero-positieve mensen per jaar, met nu een aantal van 10 à 20 duizend:

13. Vul de volgende tabel in, als verondersteld mag worden dat de 'groeifactor' van het cumulatieve aantal sero-positieve mensen gedurende de komende jaren ongeveer 2,2 bedraagt:

Nu (1987)	Over 1 jaar	Over 2 jaar	Over 3 jaar	Over 4 jaar
10.000				
20.000				

Het Ministerie van WVC komt uit op een schatting van 150.000 in 1991. Dat is flink wat lager dan de tabel hierboven suggereert. Het ministerie gaat er dan ook van uit dat alle informatie die gegeven is (via kranten, informerende artikelen in tijdschriften, programma's en - waarschuwingssports op de televisie en de radio, affiches en posters) op den duur ertoe zal leiden (en er misschien al een beetje toe geleid heeft) dat de factor 2, 2 kleiner wordt.

14. Waarom neemt het Ministerie van WVC dat wèl aan voor het aantal sero-positieve mensen, maar voorlopig niet voor het aantal AIDS-patiënten? (Zij schatten dat het aantal AIDS-patiënten over ongeveer drie jaar (1990) op zeker 3.000).

Natuurlijk zijn er ook , naast voorlichting aan de bevolking, nog andere zaken die hierbij een rol spelen:

$ bloed voor bloedtransfusies wordt gecontroleerd,
$ tandartsen en andere mensen die beroepsmatig bloed-contacten maken, moeten zich aan strikte regels inzake ontsmetting en sterilisatie van hun instrumentarium en apparatuur houden,
$ veel mensen uit wat men tot voor kort "risico-groepen' noemde (homosexuale mannen, drugspuiters, prostituees) houden zich al wat langer aan vormen van veiliger gedrag. Bovendien is in een "risicogroep' het groeipatroon wat vlugger afgeremd dan in een hele samenleving, gewoon omdat die 'risico-groep kleiner is. Overigens: iedereen kan besmet worden met het AIDS-virus, vergeet dat nooit!

Maar omdat sexueel contact de belangrijkste factor is bij de verspreiding van AIDS, richten wij ons dáárop. We zullen het moeten hebben van preventie; veiliger gedrag (bereikt door goede voorlichting) kan mensenlevens redden.

(wordt vervolgd)

Y KICO ABO TA PENSA???

Ta intenshon di e redakshon pa trese den cada edishon un topico den forma di pregunta y algun opinionnan riba e topico aki. E meta? Djis pa pone bo pensa.

PREGUNTA: KICO BO TA PENSA DI ELEKSHON DI REINA DI CARNAVAL NA SCOL?

AKI TA SIGUI ALGUN OPINION:

— Mi ta contra pa e simpel motibo, cu e mucha ta wordo balota pa su beyesa fisico. Y esei no ta mas importante den bida.

— Bon idea. Leuk. Tur loke ta stimula Carnaval ami ta pro.

— Mi ta contra si e ta bai pa husga bunitesa. Si mi ta pro si e bai pa suerte of na un manera cu e muchanan tin den nan man pa influensia e resultado. Por ehempel: por laga nan traha, hasi of conta algo.

— Ami ta hay'e positivo. Carnaval ta di nos y scol ta parti di comunidad. Si lo ta bon pa mira e aspecto sosial tambe den un mucha y si e ta jolly, si e ta jump cu smak ets. No mester husga e stampia cu Papa Dios a dun'e, esta su bunitesa so.

— Si e keuze ta basa riba caracter, actitud spontaneo etc, mi ta hay'e ta bon. Basta ku e ta wordu hasi na un manera neutral.

— Mi no ta contra basta ku tin un preparashon completo.

— Ami ta pensa, cu si ta pa scol so ta saca reina, no tin mester di hurado, por laga suerte disidi. Si pone hurado mes, anto lo mester scohe e mucha mas leuk, cu mas pep. Si ta laga e reina di scol partisipa den stadion tambe, lo mester scohe esun mas jolly, cu mas pep y e mester ta atractivo, no nesesariamente bunita.

— Mi ta contra pa hasiele cu kleuters pasobra e mucha no ta comprende. Bo ta traha ilusion serca dje. Pa skolnan basico si mi ta pro pasobra eynan e muchanan ta mas consiente.

— Ami ta haya e asunta akinan mucho comercial.

Nos pregunta pa e siguiente edishon lo ta:

KIKO BO TA PENSA DI E TAREA DI PRENSA NA ARUBA?

Bo kier duna bo opinion? Hasi'e libremente, pero lihe. Mand'e pa: Redakshon Skol y Komunidat, Sabana Blanco 36 Oranjestad.

Merengue in Mijmering

Asfaltbesmeurde tenen en brandende hoofdhuid,
die door een druipende zon verzengd worden,
noemt men geenszins jeugdsentiment,
mits men mijmert van het springend hart,
dat nooit de pijn van verloren vreugde voelde.

Aruba, speldepunt waar mijn wereld om draait,
Refrésquería en Latijnse melancholie,
je kromme bomen,
waardoor het spel van de
eeuwigdurende wind schiet.
Stil denk ik aan je overzoute lucht
en je verdwaalde blanken op de 'waaf'.

Nu, na jaren, speelt die ene merengue
van de mijmering door mijn vermoeide morgens.
En was ooit het Hof van Eden
Pontón, Savaneta, Paradera
en misschien Boerhaevelaan
en zullen nu piano en publiek verpauperen.

Merengue Pensativo

Tonchi 'i pía sushi 'i breu i kuer'i kabés kayente
ku un solo sin miserikordia ta pone tura,
hende no por yama nunka nostalgia di hubentut
amenos ku hende pensa ku un kurasón djingueli.

Aruba, kabe'i feneta rònt di kua
hinter mi mundu ta drèi,
refreskería i melankolía latino;
bo palu 'i kwihi korkobá,
peñá ku peña di un bientu eterno,
mi ta kòrda bo ambiente 'i airu salu
i bo blankunan perdí riba bo waf.

Awó añanan después, e merengue pensativo ei
di mi rekuerdo ta toka den mi mardugá kansá
i si un día tabatin un Paraíso,
Ponton, Sabaneta, Paradera,
talbés Boerhaevelaan,
i awó piano i públiko lo para kaba.

CLYDE ROEL LO-A-NJOE
UIT: DANSEN/BAILAMENTU

Clyde Roël Lo—A-Njoe werd in 1948 geboren in Santa Cruz, Aruba. Hij is beeldend kunstenaar en dichter. DANSEN zijn gedichten die ontstonden tijdens zijn vele omzwervingen over de wereldzij gaan in de bundel vergezeld van enkele proeven van zijn grafisch werk. De gedichten werden oorspronkelijk in het Nederlands geschreven, en Luis Daal vertaalde ze in het papiaments. DANSEN/BAILAMENTU werd in 1983 als tweetalige bundel uitgegeven bij In de Knipscheer.